

ਡੈਮ ਸੇਫਟੀ ਕਾਰ੍ਨੰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਗਿਉਂਦੇ ਹੋਏਗਾ ?

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚਾਲੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮੌਜੂਦੇ ਲੈ ਲਿਆ। ਗਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਭਾਖੜਾ ਬਿਆਸ ਮੈਨੋਜਮੈਂਟ ਥੋਰਡ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਵਾਧੁ 8500 ਕਿਉਕਸ ਪਾਣੀ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗਾਂਹ ਜ਼ਾਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਬੀਬੀਐਮਬੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮੁਖਲੇਫ਼ ਫੈਮ ਸੇਫਟੀ ਐਕਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਬੀਬੀਐਮਬੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੰਜਾਈ ਮੰਤਰੀ ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੋਇਲ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਈ ਪੰਡੇ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸਰਬਸੰਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੈਥਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਬਹਿਰਿੰਦਰ ਗੋਇਲ ਨੇ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ 4000 ਕਿਉਤਿਕ ਫਾਲਤੂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਹਰਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਰ 4500 ਕਿਉਤਿਕ ਪਾਣੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।” ਕੈਥਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਬਹਿਰਿੰਦਰ ਗੋਇਲ ਨੇ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ 4000 ਕਿਉਤਿਕ ਫਾਲਤੂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਹਰਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਰ 4500 ਕਿਉਤਿਕ ਪਾਣੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।” ਮਤਾ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਵਾਧੁ ਪਾਣੀ ਛੱਡਣ ਲਈ ਬੀਬੀਐਮਬੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਪੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੋਇਲ ਨੇ ਬੀਬੀਐਮਬੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਬੀਬੀਐਮਬੀ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਠਪੁਲਤੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਬੀਬੀਐਮਬੀ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਜਾ ਰਹੀ, ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਦਨ ਬੀਬੀਐਮਬੀ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।” ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਡੈਮ ਸੇਫਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡੈਮਾਂ ਉਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਦ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਡੈਮ ਸੇਫਟੀ ਐਕਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਕਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਡੈਮਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਡੈਮ ਸੇਫਟੀ ਐਕਟ 2021 ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 5,745 ਵੱਡੇ ਡੈਮ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 293 ਇੱਕ ਸੰਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਗਾਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰੱਖ-ਰੱਖਾ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। 1,041 ਡੈਮ, 50 ਤੋਂ 100 ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪੁਗਣੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਡੈਮਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਡੈਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਿੱਲ-2 ਅਗਸਤ, 2019 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਬਿੱਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿੱਲ ਰਾਜ ਸਭਾ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਪਰ ਦੇ ਸਾਲ ਬਾਅਦ 2 ਦਸੰਬਰ, 2021 ਨੂੰ ਇਹ ਬਿੱਲ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਹਾਰਾਂਤੇ ਇਹ ਬਿੱਲ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਦੇਸ ਭਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਡੈਮਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ, ਨਿਰੀਖਣ, ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰੱਖਾ ਲਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੇ ਸੁਧਾ ਪੱਧਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਦਰਿਆਈ ਡੈਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਭਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਰਿਆਈ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਨਿਆਸਿਤ ਅਤੇ ਦੇ ਸੁਧਾ ਪੱਧਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਗੇ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਡੈਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਡੈਮਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਂਦਰੀ ਡੈਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਾਰਤੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਡੈਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ ਭਰ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸੁਧਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਕਤੀਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ। ਸੁਧਾ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਡੈਮਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਨਿਗਰਾਨੀ, ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਮਾਰਗਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟੀਫ਼ੋਨ ਰੇਕੋਨ੍ਟੋਰ ਵਿੱਚ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੌਜ ਤਾਈ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੇ ਹੁਣਿਆ ਸੀ 'ਸੰਬਾਰਾ ਵਰਤ'

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੰਦੌਰ ਵਿੱਚ ਬੋਨ ਟਿਊਮਰ ਤੋਂ ਪੀੜ੍ਹਤਾਂ ਇੱਕ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ 'ਸੰਬਾਰਾ' ਵਰਤ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਬੱਚੀ ਦੀ ਮੱਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਗੋਲਡਨ ਬੁੱਕ ਆਫ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡਜ਼ ਨੇ ਇਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸੰਬਾਰਾ ਦੀ ਸੰਕਲਪ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਜੈਨ ਭਿਕਸ਼ੁ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਪੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਅ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਬਾਰਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਸਾਥੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਸੰਬਾਰਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਾਲ ਅਧਿਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਦੌਰ ਦੇ ਭੁਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬੱਚੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੀਯੂਸ਼ ਜੈਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਜੈਨ ਮੁਨੀਸਪਲੀ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਸੰਬਾਰਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਂ ਵਰਸ਼ਾ ਜੈਨ ਆਪਣੀ ਪੀੜੀਆਨਾ ਜੈਨ ਨੂੰ ਸੰਬਾਰਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਿਹਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਨਾ ਦਾ ਜਨਮ 20 ਨਵੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਵਰਸ਼ਾ ਜੈਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਨਵਰੀ 2025, ਤੋਂ, ਵਿਆਨਾ ਨੂੰ ਸਿਰ ਦਰਦ ਹੋਣ ਲੱਗ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਟੀਆਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਫਿਰ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲੱਗ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਇਮਾਰਾ ਵਿੱਚ ਟਿਊਮਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੱਚੀ ਦੀ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਸਰਜਰੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੂੰ 15 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸਿਰ ਦਰਦ ਹੋਣ ਲੱਗ ਅਤੇ ਇੰਦੌਰ ਵਿੱਚ ਟੈਸਟਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲੱਗ ਕਿ ਟਿਊਮਰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਰਸ਼ਾ ਜੈਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹੀਂ ਜਲਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸਰਜਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਵਰਸ਼ਾ ਜੈਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬੱਚੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਵਿਗੜਨ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ ਲਗਭਗ ਬੰਦ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 21 ਮਾਰਚ ਨੂੰ, ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਫੁੱਡ ਪਾਈਪ ਲਗਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "21 ਮਾਰਚ ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂਦੇਵ ਅਭਿਧਿਹਾਰੀ ਡਾਕਟਰ ਰਾਜੇਸ਼ ਮੁਨੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ, ਜਿਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚੀ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਬਾਰਾ ਵਰਤ ਦਿਵਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਤ 9:55 ਮਿੰਟ 'ਤੇ ਸੰਬਾਰਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਰਾਤ 10:05 ਮਿੰਟ 'ਤੇ ਰੀ ਬੱਚੀ ਦੀ ਮੱਤ ਹੋ ਗਈ।" ਸੰਬਾਰਾ ਵਿੱਚ 'ਤੇ ਪੀਅੱਚਡੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾ। ਰਾਜੇਸ਼ ਮੁਨੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੂੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਜਦੋਂ 3 ਸਾਲ ਅਤੇ 4 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵਿਆਨਾ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਬੱਚੀ ਕੋਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਹੈ।" ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਵਿਆਨਾ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਬਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" "ਜਦੋਂ ਬੱਚੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਸੰਬੰਧੀ ਸੱਖਤ ਰਿਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪੂੱਛਿਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵੀਆਨਾ ਕੁਝ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਬੱਚੀ ਦੇ ਮਾਪੇ ਇਸ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ।" ਬੱਚੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੀਯੂਸ਼ ਜੈਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮੱਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਬੰਧੂਤਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੈਨ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਬਾਰਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੱਤ ਧਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਈ। ਰੇਮੇਸ਼ ਕੰਡਾਂਗੀ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੈਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਸੰਬਾਰਾ ਲਈ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਦਬਾਅ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀਂਦੇ।

ਪੰਜਾਬ ਸਣੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਚ ਮੌਕ ਫਿਲਮ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ

A group of Indian paramilitary soldiers in orange uniforms and berets standing in a row, holding rifles.

ਇਹ ਦੱਸਖਾ ਜਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੁਕ
ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ
ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ
ਚੁਣੋ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਵਲੋਂਤੀਆਂ ਨੂੰ
ਸਿਖਲਾਈ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ
ਤੋਂ ਹਮਲੇ, ਦੁਰਘਟਨਾ ਜਾਂ ਅੰਗ ਵਰਗੀ
ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਪੱਧਰ
ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਮੈਂਕ ਛਿਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਪੱਤਰ ਮੁਤਾਬਕ,
7 ਮਈ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮੈਂਕ ਛਿਲ ਸ਼ਹਿਰਾਂ
ਤੋਂ ਪੈਂਡ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ
ਮੈਂਕ ਛਿਲ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ
ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਤਾ
ਲਾਉਣਾ ਕਿ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਦੀਆਂ
ਚੱਤਾਵਨੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹਨ,
ਕੰਟਰੋਲ ਟੂਮ ਦੇ ਕੰਮਕਜ਼ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ
ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਮਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ
ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਸਿਖਲਾਈ
ਦੇਣਾ। ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਲੋਕਾਂ
ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ
ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਪੁਰੀ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾ
ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੈਂਕ ਛਿਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ
ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬਿਜਲੀ

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਮੌਕ ਛੁਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

ਕਿ, "ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਡੀ ਮਿਲ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚਾਂ ਨਾਲ ਸੱਤਾਦੇ ਬਿਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਤੀਸ਼ੀ ਹੈ।

ਮਦਰਸੇ ਵੀ ਖਾਲੀ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਦ ਪਾਰਲਗਾਮ ਵਿਚ 22 ਅਪ੍ਰੈਲ
ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ 26 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ।

ਪਾਵ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸੰਬੈਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ

ਹੈ। ਪਹਿਲਗਾਮ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਵਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੀਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਹਾਂ ਪਾਕਸਤਾਨ ਦਾ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਨ ਪਾਕਸਤਾਨ ਵਹੁਪ ਕਈ ਫ਼ਰਮਾਂ ਗੱਲਾਂ ਸੰਕੇਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਸਿੰਘ ਜਲ ਸੰਧੀ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਾ

ਤੇ ਇਲਾਵਾ, ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਾਂਕਸ਼ਮਿਤ੍ਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਮਦ 'ਤੇ ਪੁ

ਐਮ ਐਸ ਰੂ

ਪਾਕਸਤਾਨ ਵਿਰੁਧ ਸਖ਼ਤ
ਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਜਨਰਲ ਆਫ਼ ਸਿ

ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਹਾ ਸਾ ਕ ਜਕਰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਸ਼ਾਨੁਤ ਨਹੀਂ ਇਤਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ
ਜਾਨਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਦਿਸ਼ਾ

ਇਹ ਲਈ ਕੋਈ ਢਾਂਚਾ ਜਾਂ ਉਸਾਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਡਿਜੀਅਫਲੋਟੀ ਨੇ 2 ਮਈ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਥੋਂ

ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, "ਅਗਲੇ ਹੁਵ

ਦੁਨੀਆ ਸਰ, ਤੇ ਹਸਤਤ ਭਜਾਨ ਅੱਖਾਂ ਤੱਕਣ ਗੀਆਂ ਮੌਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ, ਹੰਕੂਆਂ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਫੁਸ਼ ਫੁਸਾਈਗੀ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣੈ? ਜ਼ਰੂਰ?" ਕਈ ਸਾਲ ਬਾਦ ਜਦੋਂ ਟੈਗੇਰ ਮੁੜ ਇੰਗੈਲੈਡ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਕਾਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਠਿਕਾਣੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਟੈਗੇਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਾਦੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਣ ਲਈ ਸੀ। ਕੁੜੀ ਲੱਭਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਘਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਕੰਮ ਇੱਕ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਕੁੜੀ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚੋਂ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਸਮਾਜਿਕ ਨਾਤੇ-ਨਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਿਸੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਪੁਗਾਤਨ ਪੰਥੀ ਸਨ। ਜੇ ਕੁੜੀ ਲੱਭੀ ਗਈ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਪੜੀ-ਲਿਖੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖੁਸ਼ੂਰਤ। ਉਹ ਬੇਟੀ-ਮਾਪਦ ਚੌਪਰੀ ਦੀ ਕੁੜੀ ਸੀ ਜੋ ਟੈਗੇਰ ਸਟੇਟ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੀ। ਟੈਗੇਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਭਵਤਾਰਣੀ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਟੈਗੇਰ ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਰਸੀਆ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਅੰਤਮ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਸਨੇ ਇਸ ਲੇਕ ਦੀ ਖੁਸ਼ੂਰਤੀ ਤੋਂ ਮੁੰਹ ਮੇੜਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਸੰਸਾਰ ਭਵਤਾਰਣੀ ਦਾ ਨਾਂ ਮ੍ਰਿਣਲਨੀ ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਣਲਨੀ ਨੇ ਟੈਗੇਰ ਦਾ ਸਾਥ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਰੇ ਦੰਗ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਟੈਗੇਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਯਿਨਾਲ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਖਾਤਿਰ ਉਸਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਬੋੜੀ-ਬਹੁਤ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵੀ। ਟੈਗੇਰ ਦੇ ਹੀ ਕਹਿਣਾ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰਮਾਇਨ ਦਾ ਬੰਗਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਟੈਗੇਰ ਉਸਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਮਰਹਾਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਣਲਨੀ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਸਹੀ-ਸਹੀ ਮੱਲ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਲਿਆਂ ਮ੍ਰਿਣਲਨੀ ਨੂੰ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਕਵੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਜ਼ਿਉਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂਕਵਿਦਿਵਾਂ ਨੂੰ ਹੁਲਾਗਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। "ਸੰਧਿਆ-ਸੰਰੀਤ" ਦੇ ਛਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਮਾਵੇਸ਼ ਲਈ ਪਹਿਲਗਾਮ ਦੇ ਸਬਕ

ਭ੍ਰਾਸਦੀ ਚੌਂ ਵੀ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਲੱਭਣੀ
ਯਕੀਨਨ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਮਾਨਵੀ ਭਾਵਨਾ
ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਗਾਮ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ
ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੇਰਲਾ ਦਾ ਐਨ.
ਰਾਮਚੰਦਰਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ
ਬੇਟੀ ਆਰਤੀ ਸਾਰਥ ਨੇ ਘਰ ਪਰਤ ਕੇ ਦੁੱਖ
ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ
ਮਾਰੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਧਰਵਾਸ ਦੀ
ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੋਂ
ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਹਿੰਦੀ ਅਖਬਾਰ ਨੇ
ਆਰਤੀ ਸਾਰਥ ਦਾ ਇਹ ਕਥਨ ਡਾਪਿਆ
ਹੈ: 'ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁਕਾਮੀ
ਡਰਾਈਵਰ ਸਮੀਰ ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਨ
ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤੱਕ ਮੈਂ ਮੁਰਦਾ ਘਰ
ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜੀ ਸਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ
ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਕੋਣ ਵਾਂਗ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ।
ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਦਿੱਤੇ
ਹਨ।' ਇਉਂ ਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰਾਂ ਵੀ ਹੈ।

1947 ਵਿਚ ਪੱਤੇ ਭਰ੍ਹ ਜਾਂ ਹੋਰਨੀ ਥਾਈਂ ਪੱਥਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਤਲੇਆਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਫ਼ਿਰਖ ਸਦਭਾਵਨਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਮੁਸਲਿਮਾਂ ਸਭ ਇਕਸੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਡਰ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਥੋਂ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਰਿੰਦੂ ਭਿੜ ਮਨਸੂਬਾ ਸਫ਼ਲ ਨਾ ਹੋ ਪੱਟ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਹਿਰ ਕਰੀਏ। ਹੁਰਾਂ ਬਹੁਤ ਹੌਸਲਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਇਕ ਚੰਮੇ ਦੀ ਵਿੱਚ ਦਾ ਪੱਤਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਮ ਅਤੇ ਪਾਖਿਸ਼ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ। ਅਸ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿੜਹਾਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਸ਼ ਗਿਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੰਤਰੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮਾਨਾਂ ਨੇ ਹੈਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਕਈ ਲੋਕ

A woman with dark hair, wearing a red and blue sari, is speaking to a group of men. One man in a green uniform and cap is gesturing with his hands while listening. The background shows a building under construction with scaffolding.

'ਤਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ
ਨਾਲ ਇਤਫਾਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਵੰਡ ਤੋਂ ਪੂਰੇ
ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਬਾਅਦ- 15 ਅਕਤੂਬਰ 1947
ਨੂੰ - ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ
ਇਹ ਲਿਖਿਆ: 'ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅਨੇਕੀ ਵੱਡੀ
ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਮੁਸਲਿਮ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਹਨ
ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁਣ ਵੀ, ਤਾਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਹੋਰ
ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਉਸਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ
ਰਹਿਣਾ ਪਏਗਾ...ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਭਾਵੇਂ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੀ ਭੜਕਾਹਟ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗੈਰ-
ਮੁਸਲਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਉਥੇ ਚਾਹੇ ਜਿੱਦਾਂ ਦੀ ਵੀ
ਤੱਹੀਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਡਰਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਸਾਨੂੰ
ਇਸ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਇੱਕ

ରାଜଚନ୍ଦ୍ର ଗୁହା

ਦੁਰਗੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ-

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਵਿਆਹ ਲਈ
ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੇ ਸਾਥੀ ਭਾਲ ਰਹੇ ਹੋ?

ਦਾਹਮਾਈ ਪਾਣੀ ਮਿਆਸ਼ਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਲਾਲਸੁਲਾਏ ਸਵਾਲ

ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਪਰੇਲ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਅੱਗੜ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ

ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ, ਹਰ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਖਸ਼ਗਲ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜਵਾਹਿ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੋਜੂ ਜਿਹੀ ਵੀ ਸੁਰਖ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਵਾਹਿ ਤੱਕ, ਹਰ ਬੱਚਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁੰਤੰਤਰ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਪਿਛੇ, ਇੱਕ ਅਣ੍ਟੂ ਬੰਧਨ ਨਾਲ ਬੋਂਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਢੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਅਾਹ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜ਼ਿਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲੜਾਈਆਂ ਵੀ ਵਧਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਲੜਾਈਆਂ ਕਾਬੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਦੰਦ ਪੀਸਣ ਨਾਲ ਸੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਅਕਸਰ ਹਫ਼ਤਾ-ਦਫ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ ਲੋਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਧਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਗਾਵ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰਗਾਵ ਨੂੰ ਹੌਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਘਰਣਾ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਹੁੱਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਹਿੱਸਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਵਸੂਰੂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਔਰਤਾਚਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਰਾਜਾ ਬਣ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਮਾੜਾ ਕਿਉ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?" ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਕਿੱਥੇ ਰਹੇਗਾ? ਇਸੇ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ "ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਪੱਤਨੀ

ਬਿਵੰਸ਼ ਗੋਇਲ

ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿੰਦਰੀ ਨਹੀਂ" ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਤੋਂ
ਵਿਨਾਂ ਘਰ ਖਾਲੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ
ਐਰਤਾਂ ਹੀ ਐਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣ
ਹਨ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਐਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ
ਬਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਐਰਤਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ
ਬਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਸਾਲ 1981
ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਤਿੰਨ ਧਿਰਾਂ
ਐਮ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਨਹਿਰ ਰੋਕੇ ਅੰਦੇਲਾਂ
ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ
ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਕਟਾਂ ਤੇ
ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜੀਵ
ਲੌਗੋਵਾਲ ਸਮਝੌਤਾ, ਇਰਾਡੀ
ਦ੍ਰਿਖਿਕੁਨਲ ਰਿਪੋਰਟ, ਟਾਮੀਨੇਸ਼ਨ
ਏਕਰਟ 2004, ਪ੍ਰਾਰਟੀ ਬਿਲ 2016
ਆਪਣੀ ਰੋਂ ਕੱਢ੍ਹ ਕੱਢ੍ਹ ਦਿਤੀਆਂ ਤੋਂ

-ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤੜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤਰ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਣ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਢੰਗ ਤੁਰੀਕਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਉੱਤੇ ਪਏ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੰਕਟਗ੍ਰਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਖੱਡਾਲਿਦਿਆਂ ਕਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਛਿੱਲੋਂ ਦੇ ਖੇਤ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਮਾਸ਼ਾਸ਼ੀਆਰ। ਆਰ-ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਆਫ ਪ੍ਰੈਪਰਟੀ ਬਿਲ 2016 ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ੀਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਲ 2022 ਵਿੱਚ ਆਪ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸ ਦਿਨਾ ਵੱਲ ਅਗਹਾਂ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੋਟੀਆ ਗਿਆ। ਉਸ, ਦਹਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਖੀ ਜਾਂਦੀ ਗੱਲ 'ਇੱਕ ਵੀ ਬੁੰਦ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗੇ,' ਹਰੇਕ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੇਚ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਆਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਅੰਤੁਸ਼ਟ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਲਗਾਤਾਰ ਕਿਸਾਨੀ ਅੰਦਰ ਰੋਹ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੰਦਰਭਾਂ ਦੀ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਝਗੜਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਸਹੀ ਪੁੰਚ ਅਪਣਾਉਂਦੀ ਲਈ ਮੁੜ ਸਾਰਥਿਕ ਸਿੰਠਨ ਪਕਿਰਿਆ ਦੀ

ਅਈਅਰ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਵਿਚਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪਸੰਦੀਦਾ ਸਤਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਲੰਬ੍ਹ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਥਿਤੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਹਾਅ ਉੱਪਰ ਤਾਲੇ ਲਗਾਉਣ ਤੱਕ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਮੌਦੇ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਝਗੜਿਆਂ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਟਿਕੁਨਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਸ ਦੁਖਦੀ ਰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰਥਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਉਥਲ-ਪੁਸ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਜ਼ਨ ਗਹੀਂ ਇਸ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹੱਲ ਨੇੜ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਿਆਸੀ ਤੁਫ਼ਾਨ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚਨਵਾਂ ਉਭਾਰ ਆਇਆ। ਸਾਲ ਐਗਰੀਮੈਂਟਸ ਬਿਲ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਬੋਹੁੰਦ ਜੁਰੂਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਸੱਕ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਈ ਬਲਾਕ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੀ ਪਾਣੀ ਲਗਪਗ ਭਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਸਹਿਜਤਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਲਘੇ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੌਮੰਤਲੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਫੈਡਰਲ ਪਬਿੰਧ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਗਜ਼ਮੀ ਵਿਧੇਣਾਂ ਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਵਿਚਲੇ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਉਲੜੀ ਤਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਦੱਸਣ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਮਾਰਨ ਨਾਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸ ਲਈ ਫੇਸ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅੰਰਤਾਂ ਅਤੇ ਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਨਕ ਉਜਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਲੋਖਕ ਹਨ।